

Ооредиглиг дуржулга солчулгазы

Хундускунун мөндүзү-биле, хундулуг шииткекчилер болгаш киржикчи башкылар! Бо хун мээн силерге коргузер ооредиглиг дуржулгам тыва улустун тоолу: «**Теве чуге чараш эвес апарганыл?**».

Сорулгазы: кижизидикчи башкыларга фетр деп материалды таныштырары. Фетрнин хевирлери болгаш ажык дузазы. Башкыларга фетрнин ажык дузазы-биле ангы-ангы ойнаарактарны кылып ооредири болгаш арга дуржулгазын солчуру.

Дериг херекселдери: хуулгазын шолчугеш, фетрден кылган азырал дериг амытаннар (теве, сыын, аът), тыва аялга, липучка, карандаштар.

Бо хун мен силерге фетр деп материалдын дузазы-биле тыва улустун «**Теве чуге чараш эвес апарганыл?**» деп тоолун кылдырып ооредир мен. Ынчангаш бо хун талантылыг башкыларны тыва улустун тоолунун маадырларын кылырынче чаладым. Силернин мурнунарда азырал амытаннар бар, кижини бурузу бир амытанны шилип алынар. Бо азырал амытаннарны фетр деп материалдан кылып каан. Бистин амытаннарывыстын мага бодунда бир-ле чуулу четпес. Чузу четпес-тир, башкылар? (Харыы) Карак, кулак, мыйыс кудуруктан чуруп, кылыптаалынарам, башкылар. Езулуг-ла чараш амытаннар апарды! Бистер кылып алган маадырларывысты диргизип тоолду ойнаптаалынар.

Шыяан ам, эртенгинин эртизінде, бурунгунун мурнунда, буга деге мыйызы буступ дужуп турар шагда, чувен иргин.

Шаг шаанда теде кончуг чараш дериг амытаннарнын бирээзи чораан: бажында чараш, шыргай, улуг мыйыстыг-даа, сырый чаагай кудуруктуг-даа.

Бир-ле катап теде суг ижип алыр дээш, хемче кылаштап бар чорда, анаа сыын уткужуп келгеш: (**Кан-ооловна**)

-Мен байыр-найыр корупкеш келирим ол, акым, мыйызынарны ачыладып кор, кежээ эккеп бээр мен- дээш чаннып туруп берген. (**сыын**)

Теве мыйызын сыынга уштуп бергеш, боду эрике суг ижип туруп алган (**Кан-ооловна**)

Ол-ла хун арыгга тедеге аът ужуражып келгеш, база-ла дилег кылган: (**Кан-ооловна**)

-Акым, теде, мен байыр- найыр барып корупкеш келийн, кудуруунну бичии када менээ ачыладып корем- деп-дир. (**аът**)

Теве аътка кудуруун берипкеш, ону манап туруп калган.

Аът биле сыын тевенин кудуруун-даа, мыйызын-даа олчаан эгидип бербээннер.
Сыын тайгаже дезип, маннап уне берген, аът теве коргенде хоюп, дурген-не оон
чанындан ыраарын кызыдар апарган.

Ол уеден эгелээш, теве хамык дириг амытаннарнын аразындан дурзузу эн-не багай
амытан болу берген дижир. **(Кан-ооловна)**

Алыры амыр,
Бээри берге.
(улегер домак)

Теве бурузурээчели-биле чараш мыйызын сыынга берипкен, а аътка кудуруун
алзып алган.

Бир кижинин херек чуулун ачылап алгаш, албан эгидип бээр, мегечи болбас.

Ынчангаш мегечи, алыксак-чиксек аажы-чанга кажан-даа ооренмес деп уругларга
билиндирип, ооредип чоруур бис.